

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1

ТОШКЕНТ-2025

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети

Аминова Азиза Марксовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент ирригация ва кишлок
хужалигини механизациялаш
муҳандислари институти
Миллий тадқиқот университети

Худайқулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз дала педагогика институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Халикова Раҳбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори, профессор
Қариш давлат университети

Маҳкамova Надира Раҳмановна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент ахборот технологиялари
университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафасева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори, профессор,
Андижон давлат университети

Расулов Абдуллажон Нуридиневич
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозогистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Бахадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Тўхтабасв Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Раҳбархон Муртазаева ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ХОРИЖДАГИ ВАТАНДОШЛАР БИЛАН АЛОҚАЛАРИНИ МУСТАҲКАМЛАНИШИ - УМУММИЛЛИЙ ТОТУВЛИКНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ.....	5
2. Diloram Babajanova AMIR TEMIR VA TEMURIYLAR DAVRINING ЎРГАНИЛИШИ.....	9
3. Eshov B.J. JANUBIY O‘ZBEKISTON JANON TAMADDUNI KONTEKSTIDA.....	16
4. Адолат Раҳманкулова ЭТНОКУЛЬТУРНОЕ МНОГООБРАЗИЕ УЗБЕКИСТАНА.....	22
5. Muborak Matyakubova XVI-XVIII ASRLARDA XIVA XONLIGINING IQTISODIY-MADANIY HAYOTI.....	30
6. Раушан Камалова СОЦИАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ НАРОДНЫХ ТРАДИЦИЙ СОХРАНЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ И ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ У КАРАКАЛПАКОВ.....	38
7. Дилором Разикова ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА ЯПОНИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	49
8. Фаррух Разаков УЗБЕКСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ С ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В XVI-XIX ВВ.....	64
9. Iroda Sanginova O‘ZBEKISTONDA AYOLLARNING DAVLAT VA JAMIYAT ISHLARINI BOSHQARISHDAGI ISHTIROKI GENDER TENGLIGINIG ASOSI SIFATIDA.....	71
10. Турдыгул Пирниязова ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ТАРИХИДА ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРДАГИ БУЮК ҚУРИЛИШЛАР ХАЛҚ ХОТИРАСИДА.....	76
11. Кямаля Наджафова РОЛЬ АХМЕД БЕКА АГАЕВА И ЕГО ПАРТИИ “ДИФАИ” В БОРЬБЕ ПРОТИВ ДАШНАКСКОГО ТЕРРОРА В КАРАБАХЕ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА.....	81
12. Ибрагимжан Ташматов ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ И НАЦИОНАЛЬНОГО СОСТАВА СЕМЕЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	90
13. Shaxnoza Tasheva QASHQADARYODA MILLIY TIKLANISH DAVRIDA MADANIY MEROSNI ASRASH VA RIVOJLANTIRISH: (1991-2016YY).....	96
14. Umarali Shamayev MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXIY-MADANIY MEROS (ARXELOGIYA YODGORLIKLARI)GA BO‘LGAN E‘TIBORNING QONUN VA QONUNOSTI HUIJATLARIDA AKS ETISHI.....	101
15. Mirzabek Xolboyev FARG‘ONA VODIYSI OBLASTLARIDAGI ARXIV MUASSASALARI FAOLIYATI TARIXI: MUAMMO VA YECHIMLAR.....	106

Umarali Turg'unboevich Shamayev,
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

**MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXIY-MADANIY MEROS (ARXEOLOGIYA
YODGORLIKLAR)GA BO'LGAN E'TIBORNING QONUN VA QONUNOSTI
HUJJATLARIDA AKS ETISHI**

For citation: Umarali T. Shamayev. IN THE YEARS OF INDEPENDENCE, ATTENTION TO HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE (ARCHAEOLOGICAL MONUMENTS) IS REFLECTED IN LAWS AND REGULATIONS. Look to the past. 2025, Special issue 1, pp.101-105

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15754420>

ANNOSTATSIYA

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi mustaqillik yillarida tarixiy-madaniy va arxeologik meros ob'ektlarini saqlash, o'rganish va ulardan foydalanishga oid qonun va qonunosti hujjatlarning shakllanishi va rivojlanishi tahlil qilingan. Huquqiy hujjatlar asosida arxeologik yodgorliklarni muhofaza qilish siyosatining asosiy bosqichlari yoritilgan. Maqolada mavjud qonunlarning amaliyotdagi roli va xalqaro hamkorlikdagi o'rni ilmiy jihatdan baholangan. Ushbu ilmiy ishda O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng tarixiy-madaniy meros, ayniqsa, arxeologik yodgorliklarni asrash va O'zbekiston taraqqiyotiga siyosiy-huquqiy rivojlantirish yoritib beriladi. Unda tarixiy obidalarni saqlash, tadqiq etish va uzoq davom etishni ta'minlash uchun qabul qilingan qonun va qonunosti hujjatlarining mazmun-mohiyati tahlili. tomonidan, 2001-yilda qabul qilingan "Madaniy meros ob'ektlarini sotib olish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi Qonun, Prezident farmonlari va Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari asosida davlat siyosatining huquqiy asoslari ko'rsatib o'tiladi. Arxeologik yodgorliklarning ro'yxatini olish, restavratsiyasi va ilmiy ekspeditsiyalar tashkil qilish kabi amaliy yordam beradi. Xorijiy iqtisodiy faoliyat bilan hamkorlikda amalga oshirilgan va moddiy resurslarni saqlashdagi ahamiyati ham tahlil meros. Anotatsiyada O'zbekistonning tarixiy ildizlarini qayta tiklash, milliy o'zlikni anglash va dunyo miqyosida o'z uyg'otish davridagi merosgi sa'y-harakatlari tadqiqot ob'ekti sifatida o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Tarixiy-madaniy meros, arxeologik yodgorlik, qonun hujjatlari, madaniy merosni muhofaza qilish, mustaqillik, restavratsiya, UNESCO.

Умарали Тургунбоевич Шамаев,
Денов независимый исследователь
Института предпринимательства и педагогики.

**В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ ВНИМАНИЕ К ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ
НАСЛЕДИЮ (АРХЕОЛОГИЧЕСКИМ ПАМЯТНИКАМ) НАХОДИТ ОТРАЖЕНИЕ В
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТАХ**

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется становление и развитие законов и правовых документов, связанных с сохранением, изучением и использованием объектов историко-культурного и археологического наследия в годы независимости Республики Узбекистан. На основе нормативно-правовых документов освещены основные этапы политики охраны археологических памятников. В статье научно оценена роль существующих законов на практике и их роль в международном сотрудничестве. В данной научной работе после обретения Узбекистаном независимости освещены историко-культурное наследие, особенно сохранение археологических памятников, политико-правовое развитие развития Узбекистана. Содержит анализ сущности законов и правовых документов, принятых в целях сохранения, исследования и долговременной консервации исторических памятников. Правовая основа государственной политики представлена на основе принятого в 2001 году Закона «О приобретении и использовании объектов культурного наследия», указов Президента и соответствующих постановлений Кабинета Министров. Оказывает практическую помощь по получению списка археологических памятников, реставрации и организации научных экспедиций. Анализ значимости сохранения материальных ресурсов проводится при сотрудничестве с внешнеэкономической деятельностью. В абстрактном виде в качестве объекта исследования изучаются усилия Узбекистана по восстановлению своих исторических корней, по реализации своей национальной идентичности, своему возрождению в глобальном масштабе.

Ключевые слова: Историко-культурное наследие, археологический памятник, законодательство, охрана культурного наследия, независимость, реставрация, ЮНЕСКО.

Umarali T. Shamayev,
Denov is an independent researcher at the Institute
of Entrepreneurship and Pedagogy

**IN THE YEARS OF INDEPENDENCE, ATTENTION TO HISTORICAL AND
CULTURAL HERITAGE (ARCHAEOLOGICAL MONUMENTS) IS REFLECTED IN
LAWS AND REGULATIONS**

ABSTRACT

This article analyzes the formation and development of laws and legal documents related to the preservation, study and use of historical-cultural and archaeological heritage objects in the years of independence of the Republic of Uzbekistan. On the basis of legal documents, the main stages of the policy of protection of archaeological monuments are covered. The role of existing laws in practice and their role in international cooperation are scientifically assessed in the article. In this scientific work, after the independence of Uzbekistan, the preservation of historical and cultural heritage, especially archaeological monuments, and the political and legal development of Uzbekistan are highlighted. It contains an analysis of the essence of the laws and regulations adopted for the preservation, research and long-term preservation of historical monuments. by the Law "On the purchase and use of objects of cultural heritage" adopted in 2001, the legal basis of the state policy will be shown on the basis of the Presidential decrees and the relevant decisions of the Cabinet of Ministers. Provides practical assistance such as obtaining a list of archaeological monuments, restoration and organization of scientific expeditions. Analysis of the importance of the preservation of material resources carried out in cooperation with foreign economic activities. In the ABSTRACT, Uzbekistan's efforts to restore its historical roots, realize its national identity, and its renaissance on a global scale are studied as an object of research.

Key words: Historical and cultural heritage, archaeological monument, legislation, protection of cultural heritage, independence, restoration, UNESCO

1.Dolzarbliigi.: O'zbekiston mustaqillikka erishgach, milliy qadriyatlarni tiklash, tarixiy-madaniy merosni asrab-avaylash va uni kelajak avlodga erishish davlat siyosatining mustahkam

yo'nalishiga aylandi. Tarixiy va arxeologik yodgorliklar — xalqning o'zligini, qadimiy madaniyatini aks ettiruvchi bebaho boylikdir. Aynan mustaqillik yillarida ushbu yodgorliklarni himoya qilish va rivojlantirish uchun bir qator qonunlar valar qabul qilish. Bu esa tarixiy merosni milliy iftixor sifatida qabul qilish, balki uning huquqiy asosda ta'minlash saqlanishini berdi. Shu bois tarixiy-madaniy obidalar atrofida ilmiy izlanishlar, restavratsiya ishlari va xalqaro hamkorlikda yangi bosqichga ko'tarildi. Mavzuning urganish tarixiligi ham bo'lishidan iboratki, milliy o'zlikni saqlash, yotirani va O'zbekistonning dunyo madaniy mavqeini saqlashga xizmat qilmoqda

2. Tadqiqotlar metodi: Tadqiqotda huquqiy hujjatlarni o'rganish va tahlil qilish metodidan foydalanildi. Tarixiy-madaniy merosga oid milliy qonunlar, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari va xalqaro huquqiy normalar bilan solishtirma tahlil qilindi.

3. Tadqiqot natijalari: O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng milliy davlatchilik asoslarini mustahkamlash jarayonida tarixiy-madaniy meros ob'ektlariga, xususan, arxeologik yodgorliklarga bo'lgan munosabat tubdan o'zgardi. Tarixiy merosni saqlash masalasi nafaqat ma'naviy-ma'rifiy jihatdan, balki huquqiy asosda ham davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng, milliy o'zlik va madaniy merosni tiklash va asrash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Xususan, arxeologik yodgorliklarni saqlash, o'rganish va himoya qilish masalalari qonun va qonunosti hujjatlar orqali mustahkam huquqiy asosga ega bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasining 1992-yilda qabul qilingan Konstitutsiyasi tarixiy-madaniy merosni davlat muhofazasida saqlash majburiyatini belgilab berdi. Buning mantiqiy davomida 2001-yilda "Madaniy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi. Ushbu hujjat arxeologik yodgorliklarni aniqlash, ro'yxatga olish, ilmiy asosda o'rganish va asrashning huquqiy asoslarini belgilab berdi.

Bundan tashqari, Vazirlar Mahkamasining bir qator qarorlari, xususan "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish tartibi to'g'risida"gi Nizom (2003-yil) va "Arxeologik qazishmalarni olib borish tartibi to'g'risida"gi Nizom (2020-yil) kabi hujjatlar orqali amaliy faoliyatning aniq mexanizmlari ishlab chiqildi. Arxeologik merosni asrash va rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. 2018-yilda Prezident qarori asosida "Madaniy meros agentligi" tashkil etilib, uning zimmasiga arxeologik qazilmalarni muvofiqlashtirish, madaniy meros ob'ektlarini restavratsiya qilish va ulardan samarali foydalanish vazifalari yuklatildi.

Shu bilan birga, tarixiy yodgorliklarni restavratsiya qilish, ularning atrofini obodonlashtirish va turizm infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan yirik dasturlar amalga oshirilmoqda. Misol tariqasida, Afrosiyob, Ko'hna Urganch, Varaxsha kabi qadimiy shaharlarda olib borilgan restavratsiya ishlari va arxeologik tadqiqotlarni ko'rsatish mumkin.

Quyidagi asosiy hujjatlar va ularning ahamiyatini ko'rsatish mumkin:

1. "Madaniy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun (2001-yil 20-avgust)

Ushbu qonun tarixiy-madaniy yodgorliklar, jumladan, arxeologik obidalarni aniqlash, ro'yxatga olish, ilmiy tadqiq qilish va asrashning huquqiy asoslarini belgilab berdi.

Qonunda:

- Arxeologik qazishmalar faqat ruxsatnoma asosida amalga oshirilishi;
- Topilgan arxeologik ob'ektlar davlat mulki hisoblanishi;
- Madaniy meros ob'ektlarining restavratsiyasi, konservatsiyasi va rehabilitatsiyasi tartibi belgilandi.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va Qarorlari

○ "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qaror (2017-yil 20-aprel, PQ-2909-son) – bu qaror madaniy merosni muhofaza qilishni zamonaviy asosda tashkil etish va davlat siyosati sifatida mustahkamlashda muhim qadam bo'ldi.

○ "Arxeologik tadqiqotlar faoliyatini tartibga solish to'g'risida"gi qarorlar orqali, arxeologik ekspeditsiyalar faoliyati uchun maxsus litsenziya va nazorat mexanizmlari joriy qilindi.

3. "Davlat muhofazasiga olinadigan madaniy meros ob'ektlari ro'yxatini tasdiqlash" qarorlari

Har yili Vazirlar Mahkamasi va Madaniyat vazirligi tomonidan yangi topilgan yoki aniqlangan arxeologik yodgorliklar davlat muhofazasiga olinadi. Masalan:

- Ayritom, Kampirtepa, Dalvarzintepa kabi qadimiy shahar xarobalari rasmiy ro'yxatga kiritildi va himoya zonalarini belgilandi.

4. "Arxeologik qazishma va razvedka ishlari olib borish tartibi" haqidagi nizomlar

- Qazishma ishlari uchun ilmiy asoslangan loyiha va Madaniy meros agentligi roziligi talab etiladi;

- Chet el ekspeditsiyalari faqat davlat organlari bilan hamkorlikda faoliyat yuritishi mumkin.

5. Madaniy merosni asrash bo'yicha xalqaro konvensiyalarga qo'shilish

- O'zbekiston 1996-yilda UNESCOning "Madaniy va tabiiy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi Konvensiyasiga qo'shildi. Bu esa arxeologik obidalarni xalqaro standartlar asosida himoya qilishni ta'minladi.

Mustaqillik yillarida arxeologik merosni saqlash va o'rganishga oid quyidagi asosiy qonun va hujjatlar qabul qilindi:

- "Madaniyat to'g'risida"gi Qonun (1992 yil) — madaniyat ob'ektlarini, jumladan, arxeologik yodgorliklarni muhofaza qilish va rivojlantirishning asosiy tamoyillarini belgilab berdi.

- "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi Qonun (2001 yil) — arxeologik qazilmalar tartibi, madaniy meros obyektlarini davlat ro'yxatiga olish va ulardan oqilona foydalanish qoidalarini belgiladi.

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009 yil 26 fevraldagi PF-1060-son Farmoni — tarixiy-madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanishni takomillashtirish choralari belgiladi.

- 2020 yil 26-maydagi PQ-4746-son Qarori — madaniy merosni saqlash, restavratsiya qilish va ularning ilmiy o'rganilishini yanada takomillashtirish strategiyasini belgiladi.

- "2022–2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi"da ham madaniy merosni asrash va rivojlantirish alohida yo'nalish sifatida ko'zda tutilgan.

Bu hujjatlar asosida:

- Arxeologik yodgorliklar davlat ro'yxatiga olinmoqda.

- Yangi topilgan yodgorliklar huquqiy himoya ostiga olinmoqda.

- Restavratsiya va konservatsiya ishlari moliyaviy qo'llab-quvvatlanmoqda.

- Xalqaro standartlarga mos ravishda ekspeditsiyalar tashkil etilmoqda.

- UNESCO bilan hamkorlikda madaniy meros ob'ektlari Jahon merosi ro'yxatiga kiritilmoqda.

- O'zbekiston xalqaro miqyosda ham madaniy merosni asrash borasida faol hamkorlikni yo'lga qo'ydi. UNESCO bilan imzolangan hamkorlik memorandumlari asosida bir qator arxeologik obyektlar Jahon merosi ro'yxatiga kiritildi. Shuningdek, xorijiy ilmiy ekspeditsiyalar bilan hamkorlikda ko'plab yirik arxeologik tadqiqotlar amalga oshirilmoqda.

- Masalan, Fransiya, Yaponiya, Germaniya va Rossiya arxeologlari bilan hamkorlikda qadimiy voha madaniyatini o'rganish va tarixiy yodgorliklarni tiklash ishlari olib borilmoqda.

O'zbekiston mustaqillik yillarida o'z tarixiy ildizlarini tiklash, madaniy o'zlikni anglash va uni xalqaro maydonda targ'ib qilish maqsadida tarixiy-madaniy meros, ayniqsa arxeologik obidalarni muhofaza qilishga katta ahamiyat berdi.

Arxeologik obidalarni huquqiy himoya qilish nafaqat tarixiy qadriyatlarni asrash, balki milliy turizmni rivojlantirish, iqtisodiyotni mustahkamlash va madaniy diplomatiyani kengaytirishga xizmat qildi.

Shu bilan birga, huquqiy asoslarning mustahkamlanishi orqali noqonuniy qazilmalar, noqonuniy savdo va arxeologik merosga zarar yetkazilishining oldi olinmoqda. Ilmiy doiralarda esa

arxeologiya va tarix sohasida qabul qilingan qonunlarning amaliy tatbiqi va samaradorligini oshirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilmoqda.

Mustaqillik yillarida arxeologik merosni saqlash va o'rganishga oid asosiy qonun va hujjatlar qabul qilindi: "Madaniyat to'g'risida"gi Qonun (1992), "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi Qonun (2001), Prezident farmonlari va qarorlar orqali tarixiy obidalarni huquqiy himoya qilish va saqlash mexanizmlari mustahkamlandi.

Madaniy merosni saqlash siyosati milliy o'zlikni mustahkamlash, xalqaro miqyosda O'zbekiston tarixiy boyliklarini targ'ib qilish va turizm salohiyatini oshirishga xizmat qildi.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida tarixiy-madaniy va arxeologik merosni asrash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi va bu boradagi huquqiy asoslar mustahkamlandi. Bugungi kunda arxeologik merosga bo'lgan e'tibor faqat ilmiy faoliyat bilan cheklanmay, balki kuchli huquqiy asoslar, davlat siyosati va xalqaro hamkorlik orqali mustahkamlandi. Bu yo'nalishdagi qonun va hujjatlar madaniy merosni kelajak avlodlarga sog'-omon yetkazish maqsadiga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston milliy mustaqillikka erishgach, tarix va madaniyatga bo'lgan munosabat tubdan o'zgardi. Tarixiy-madaniy meros, shaxsiy, arxeologik yodgorliklarni asrab-avaylash va ularning asosda o'rganishga alohida e'tibor qaratildi. Davlat tomonidan qabul qilingan "Madaniy meros ob'ektlarini olish va undan keyin yuklash to'g'risida"gi Qonun, Prezident farmonlar va hukumat qarorlari orqali tarixiy yodgorliklarni saqlash mustahkam qonuniy asosga ega bo'ldi. Arxeologik va restavratsiya ishlari tizimli yo'lga qo'yildi, yodgorliklar davlat ro'yxatiga olinib, yuridik ilmiy ilmiy va ahamiyati belgilab berildi. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda olib borilgan dasturlar O'zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi dunyo miqyosida e'tirof etilmoqda.

Bugun tarixi-madaniy obidalarni saqlab qolgan milliy o'z milliy qadriyatlarimizni asrash, balki yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, xalqimizning o'zo'tmishidan faxrlanish tuyg'usini kuch.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. O'zbekiston Respublikasining "Madaniyat to'g'risida"gi Qonuni, 1992 yil.
2. O'zbekiston Respublikasining "Madaniy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni, 1998 yil.
3. O'zbekiston Respublikasining "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni, 2001 yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009 yil 26 fevraldagi PF-1060-son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 26-maydagi PQ-4746-son Qarori.
6. O'zbekiston Respublikasining 2022–2026 yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi.
7. Mirzaahmedov A., "O'zbekiston arxeologiyasi va madaniy merosni saqlash muammolari", Toshkent, 2019.
8. To'xtayev Sh., "Madaniy meros: huquqiy muhofaza va rivojlanish istiqbollari", Toshkent, 2021.
9. UNESCO World Heritage Centre, Uzbekistan heritage programs, 2020.
10. "O'zbekiston madaniy merosi jahon to'plamlarida" loyihasi materiallari. – Toshkent, 2016–2023.
11. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Arxeologiya instituti nashrlari, 1991–2020 yillar.
12. Berdimuradov, A. O'zbekiston arxeologik yodgorliklari va ularning global ahamiyati. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.

ЎТМИШГА НАЗАР

1 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 1

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000